

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 9 lipca 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Dyrektywa 93/13/EWG – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Zakres stosowania – Artykuł 1 ust. 2 – Pojęcie „obowiązujących przepisów ustawowych lub wykonawczych” – Przepisy dyspozytywne – Umowa kredytu denominowanego w walucie obcej – Warunek odnoszący się do ryzyka kursowego

W sprawie C-81/19

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Curtea de Apel Cluj (sąd apelacyjny w Klużu, Rumunia) postanowieniem z dnia 27 grudnia 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 1 lutego 2019 r., w postępowaniu:

NG,

OH

przeciwko

SC Banca Transilvania SA,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego pierwszej izby, L. Bay Larsen, C. Toader i N. Jääskinen (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: R. Şereş, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 6 lutego 2020 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu NG i OH – V. Lupu oraz G. Perju, avocați,
- w imieniu SC Banca Transilvania SA – S. Tîrnoveanu, L. Retegan oraz A. Iorgulescu, avocați,
- w imieniu rządu rumuńskiego – początkowo E. Gane, L. Lițu, O.C. Ichim i C.R. Canțăr, a następnie E. Gane, L. Lițu i O.C. Ichim, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller, M. Hellmann oraz E. Lankenau, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: rumuński.

– w imieniu Komisji Europejskiej – C. Gheorghiu oraz N. Ruiz García, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 19 marca 2020 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy NG i OH a SC Banca Transilvania SA (zwanym dalej „Banca Transilvania”) w przedmiocie podnoszonego nieuczciwego charakteru warunku umowy kredytu refinansującego zawartej między tymi stronami, denominowanego w walucie obcej.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z motywem trzynastym dyrektywy 93/13:

„zakłada się, iż obowiązujące w państwach członkowskich przepisy ustawowe i wykonawcze, które bezpośrednio lub pośrednio ustalają warunki umów konsumenckich, nie zawierają nieuczciwych warunków; w związku z tym nie wydaje się konieczne rozpatrywanie warunków umowy, które są zgodne z obowiązującymi przepisami ustawowymi lub wykonawczymi oraz zgodne z zasadami lub postanowieniami konwencji międzynarodowych, których stronami są państwa członkowskie lub Wspólnota; użyte w art. 1 ust. 2 sformułowanie »obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze« obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami, z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień”.

- 4 Artykuł 1 ust. 2 tej dyrektywy przewiduje:

„Warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy”.

- 5 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

2. Warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

[...]”.

Prawo rumuńskie

- 6 Artykuł 1578 Cod Civil (kodeksu cywilnego), w brzmieniu obowiązującym w momencie wystąpienia okoliczności faktycznych sprawy w postępowaniu głównym (zwanego dalej „kodeksem cywilnym”), stanowił:

„Zobowiązanie wynikające z pożyczki jest zawsze ograniczone do tej samej kwoty liczbowej, jaką określono w umowie.

W przypadku wzrostu lub spadku wartości waluty przed terminem płatności dłużnik musi zwrócić kwotę otrzymaną jako pożyczkę i jest zobowiązany do zwrotu tej kwoty wyłącznie w walucie użytej w momencie płatności”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 7 NG i OH zawarli w dniu 31 marca 2006 r. umowę kredytu konsumenckiego z SC Volksbank România SA, obecnie Banca Transilvania, na mocy której ten ostatni udzielił im kredytu na kwotę 90 000 RON (lejów rumuńskich) (około 18 930 EUR) (zwaną dalej „pierwotną umową”).
- 8 W dniu 15 października 2008 r. te same strony zawarły umowę kredytu denominowanego we frankach szwajcarskich (CHF), przeznaczoną na refinansowanie pierwotnej umowy (zwaną dalej „umową refinansowania”). Umowa ta dotyczyła kwoty 65 000 CHF (około 42 139 EUR), czyli około 159 126 RON według kursu wymiany między tymi walutami obowiązującego w dniu podpisania wspomnianej umowy.
- 9 Na podstawie regulaminu wewnętrznego Banca Transilvania dopuszczalny maksymalny pułap zadłużenia wynosił 55% zdolności finansowej kredytobiorców. W odniesieniu do NG i OH próg ten został obliczony z uwzględnieniem kursu wymiany franka szwajcarskiego w stosunku do leja rumuńskiego (zwanego dalej „kursem wymiany CHF/RON”), który obowiązywał przed podpisaniem umowy refinansowania i stanowił w dniu zawarcia kredytu 35,04% ich dochodów.
- 10 Punkt 4 ust. 1 ogólnych warunków umowy refinansowania stanowił, że wszystkie płatności na jej podstawie są dokonywane w walucie, w której kredyt jest denominowany. Wyjaśniono również, że kredytobiorca może żądać od banku, pod pewnymi warunkami, aby kredyt był denominowany w nowej walucie, przy czym bank nie ma obowiązku uwzględnienia takiego wniosku. Przewidziano również, że bank jest upoważniony do dokonania wymiany w imieniu i na rachunek kredytobiorcy w celu wywiązania się z wymagalnych zobowiązań płatniczych przy wykorzystaniu własnego kursu wymiany.
- 11 Wahania kursu wymiany CHF/RON w okresie od października 2008 r. do kwietnia 2017 r. spowodowały zwiększenie o 117 760 RON (około 24 772 EUR) kwoty pożyczonej przez NG i OH.
- 12 W dniu 23 marca 2017 r. NG i OH wniosły pozew do Tribunalul Specializat Cluj (wyspecjalizowanego sądu w Klużu, Rumunia), żądając stwierdzenia w szczególności, że pkt 4 ust. 1 ogólnych warunków umowy refinansowania ma nieuczciwy charakter. NG i OH utrzymywali również, że Banca Transilvania uchybił ciążącemu na nim obowiązkowi informowania, nie powiadamiając ich w trakcie negocjacji i zawarcia tej umowy o ryzyku związanym z przeliczeniem pierwotnej umowy na walutę zagraniczną. W szczególności, ponieważ kredytobiorcy mają jedynie dochody uzyskane w lejach rumuńskich, Banca Transilvania powinien był zwrócić ich uwagę na skutki dewaluacji tej waluty w stosunku do waluty obcej, w której kredyt miał zostać spłacony. Ponadto warunek dotyczący spłaty w walucie obcej powoduje nierównowagę ze szkodą dla kredytobiorców, którzy jako jedyni ponoszą ryzyko kursowe. W związku z tym NG i OH wniesli do Tribunalul Specializat Cluj

(wyspecjalizowanego sądu w Klużu) o zablokowanie kursu wymiany CHF/RON stosowanego w dniu zawarcia umowy refinansowania oraz o zwrot kwot wypłaconych na podstawie mniej korzystnego kursu wymiany.

- 13 Sąd ten częściowo uwzględnił powództwo wniesione przez NG i OH. Jednakże oddalił on żądanie dotyczące stabilizacji kursu wymiany CHF/RON obowiązującego w dniu podpisania umowy refinansowania. W tym celu, po pierwsze, wspomniany sąd uznał, że mimo iż warunek zawarty w pkt 4 ust. 1 ogólnych warunków umowy refinansowania odzwierciedla zasadę zwaną zasadą „nominalizmu pieniężnego” przewidzianą w art. 1578 rumuńskiego kodeksu cywilnego, to jednak jest objęty zakresem stosowania dyrektywy 93/13 z uwagi na względne obowiązywanie, a nie bezwzględne obowiązywanie takiego przepisu. Wspomniany sąd uznał zatem, że mógł zbadać nieuczciwy charakter tego warunku. Po drugie, w wyniku tej analizy stwierdził on, że wspomniany warunek został zredagowany w sposób jasny i zrozumiały oraz że Banca Transilvania wypełnił swój obowiązek informowania, ponieważ nie mógł on zawczasu przewidzieć istotnych wahań kursu wymiany CHF/RON.
- 14 Z jednej strony NG i OH oraz z drugiej strony Banca Transilvania wniosły apelację od tego wyroku do sądu odsyłającego, czyli do Curtea de Apel Cluj (sądu apelacyjnego w Klużu, Rumunia). Banca Transilvania podnosi przeciwko apelacji wniesionej przez NG i OH, że pkt 4 ust. 1 ogólnych warunków umowy refinansowania, zgodnie z którym wszelkie płatności dokonywane na podstawie wspomnianej umowy powinny być dokonywane w walucie, w której kredyt jest denominowany, wchodzi w zakres głównego przedmiotu tej umowy. Ponadto to postanowienie umowne odzwierciedla obowiązujący przepis ustawowy w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, który nie może podlegać kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru.
- 15 Zdaniem sądu odsyłającego z wyroku z dnia 20 września 2017 r., *Andriuc i in.* (C-186/16, EU:C:2017:703) wynika, że jeżeli warunek umowy odzwierciedla bezwzględnie obowiązujący przepis prawa krajowego mający zastosowanie między umawiającymi się stronami niezależnie od ich wyboru lub przepis o charakterze względnie obowiązującym, a zatem mający zastosowanie, gdy nie postanowiono inaczej, to znaczy z zastrzeżeniem, że nie dokonano w tym względzie żadnych innych uzgodnień między stronami, to warunek ten nie jest objęty zakresem stosowania dyrektywy 93/13.
- 16 Sąd ten zauważa, że art. 1578 kodeksu cywilnego ma charakter względnie obowiązujący, lecz sądy rumuńskie odmiennie stosują rozwiązanie przyjęte w wyroku z dnia 20 września 2017 r., *Andriuc i in.* (C-186/16, EU:C:2017:703).
- 17 Większość tych sądów orzekła, że warunki umowne odzwierciedlające ten przepis ustawowy nie mogą podlegać badaniu ich nieuczciwego charakteru jako normy względnie obowiązujące, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami, z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień. Jednakże niektóre rumuńskie sądy uważają, że taki warunek został nałożony przez przedsiębiorcę na konsumenta. Ponieważ konsument nie mógł wykluczyć owego warunku poprzez włączenie do umowy innego warunku, nie można wykluczyć kontroli jego ewentualnie nieuczciwego charakteru.
- 18 Sąd odsyłający twierdzi, że opinia większości sądów krajowych zmniejsza, a nawet eliminuje rozróżnienie między przepisami ustawowymi o charakterze obowiązującym a przepisami o charakterze względnie obowiązującym, co prowadzi w konsekwencji do poddania ich w odniesieniu do badania ich ewentualnego nieuczciwego charakteru temu samemu systemowi prawnemu.
- 19 U podstaw takiej wykładni leży różnica terminologiczna między rumuńską wersją językową brzmienia art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 a francuską wersją językową tego artykułu. W tym względzie sąd odsyłający wyjaśnia, że o ile w tej ostatniej wersji językowej posłużono się terminem „obowiązujący”, o tyle wersja rumuńska odnosi się do „obligatoryjnych przepisów ustawowych lub wykonawczych”. Sąd ten podkreśla, że w przeciwieństwie do terminu „obowiązujący”, który jego zdaniem wyklucza przepisy

o charakterze względnie obowiązującym, termin „obligatoryjny” obejmuje takie przepisy. O ile bowiem przepisy obowiązujące są obligatoryjne, o tyle przepisy względnie obowiązujące również stają się obowiązkowe po tym, jak umawiające się strony postanowią od nich nie odstępować.

- 20 Sąd odsyłający zastanawia się ponadto, jaki jest zakres obowiązku informowania ciążącego na banku w odniesieniu do przyszłych wahań kursu wymiany waluty oraz jakie są środki, jakie powinien on przyjąć w celu zagwarantowania skuteczności praw przyznanych konsumentowi dyrektywą 93/13, jeżeli nie istnieje przepis względnie obowiązujący w celu zastąpienia warunku umownego, którego nieuczciwy charakter został stwierdzony.
- 21 W powyższych okolicznościach Curtea de Apel Cluj (sąd apelacyjny w Klużu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy wykładni art. 1 ust. 2 dyrektywy [93/13] należy dokonywać w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, aby postanowienie umowne, które zawiera normę względnie obowiązującą, od której strony mogły odstąpić, lecz w rzeczywistości nie uczyniły tego z powodu braku negocjacji, tak jak w niniejszym przypadku analizowanym w odniesieniu do postanowienia wymagającego spłaty kredytu w walucie obcej, w której został on udzielony, było zbadane pod kątem jego nieuczciwego charakteru?

2) Czy w sytuacji, w której przy udzielaniu kredytu w walucie obcej konsumentom nie przedstawiono szacunków dotyczących ekonomicznych skutków, jakie niosłyby z sobą jakiegokolwiek wahania kursów walutowych w odniesieniu do ogólnych zobowiązań płatniczych wynikających z umowy, można zasadnie utrzymywać, że takie postanowienie, zgodnie z którym ryzyko walutowe ponosi w całości konsument (zgodnie z zasadą nominalizmu), jest jasne i zrozumiałe oraz że przedsiębiorca lub bank w dobrej wierze wywiązał się z obowiązku udzielenia informacji drugiej stronie umowy, jeśli maksymalny pułap zadłużenia konsumentów ustanowiony przez Banca Națională a României (narodowy bank Rumunii) został obliczony na podstawie kursu walutowego obowiązującego w dniu przyznania kredytu?

3) Czy dyrektywa 93/13/EWG i dotyczące jej orzecznictwo oraz zasada skuteczności stoją na przeszkodzie utrzymaniu w niezmienionej formie umowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru postanowienia umownego dotyczącego ponoszenia ryzyka kursowego? Wprowadzenie jakiej zmiany do wspomnianej umowy umożliwiłoby odstąpienie od stosowania nieuczciwego postanowienia i poszanowanie zasady skuteczności?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 22 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny, który nie był indywidualnie negocjowany, lecz odzwierciedla zasadę, która zgodnie z prawem krajowym znajduje zastosowanie między umawiającymi się stronami, z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień w tym zakresie, jest objęty zakresem stosowania tej dyrektywy.
- 23 Należy przypomnieć, że art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, który dotyczy warunków umowy odzwierciedlających obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze, wprowadza wyłączenie z zakresu jej stosowania (wyrok z dnia 20 września 2018 r. OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 52).

- 24 Wyłączenie to podlega ścisłej wykładni, a jego zastosowanie wymaga spełnienia dwóch przesłanek, a mianowicie, po pierwsze, by warunek umowy powinien odzwierciedlać przepis ustawowy lub wykonawczy, a po drugie, by przepis ten powinien mieć charakter bezwzględnie wiążący (zob. podobnie wyrok z dnia 3 marca 2020 r., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 30, 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 25 Jak wynika z motywu trzynastego dyrektywy 93/13, użyte w art. 1 ust. 2 tej dyrektywy sformułowanie „obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze” obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem krajowym będą stosowane między umawiającymi się stronami, w sytuacji gdy nie dokonano żadnych innych uzgodnień (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 marca 2013 r., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, pkt 26; z dnia 3 kwietnia 2019 r., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, pkt 29).
- 26 Trybunał wielokrotnie orzekł, że wspomniane wyłączenie stosowania przepisów dyrektywy 93/13 jest uzasadnione okolicznością, iż można zazwyczaj zasadnie przypuszczać, że ustawodawca krajowy dokonał wyważenia ogółu praw i obowiązków stron niektórych umów (zob. wyroki: z dnia 21 marca 2013 r., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, pkt 28; a także z dnia 20 września 2018 r., OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 53).
- 27 W konsekwencji okoliczność, że ustawodawca krajowy dokonał wyważenia ogółu praw i obowiązków stron niektórych umów, nie stanowi warunku zastosowania wyłączenia, o którym mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, lecz uzasadnienie takiego wyłączenia.
- 28 Z powyższego wynika, że Trybunał orzekł, iż aby stwierdzić, czy są spełnione warunki wyłączenia, o którym mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, sąd krajowy musi ustalić, czy dany warunek umowy odzwierciedla przepisy prawa krajowego, które znajdują zastosowanie w sposób bezwzględnie wiążący wobec stron umowy niezależnie od ich wyboru, czy też przepisy mające charakter dyspozytywny, a więc mające zastosowanie w braku odmiennych ustaleń między stronami w tym zakresie (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 marca 2013 r., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, pkt 26; z dnia 10 września 2014 r., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 79; z dnia 20 września 2017 r., Andrić i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 29, 30; a także z dnia 3 marca 2020 r., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 32).
- 29 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że warunek umowy ustanowiony w pkt 4 ust. 1 ogólnych warunków umowy refinansowania, którego nieuczciwy charakter jest podnoszony przez powodów w postępowaniu głównym, przewiduje, że „[w]szystkie płatności na podstawie umowy dokonywane są w walucie kredytu [...]”.
- 30 Sąd odsyłający podkreślił ponadto, że taki warunek umowy odzwierciedla zasadę nominalizmu pieniężnego ustanowioną w art. 1578 rumuńskiego kodeksu cywilnego w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych sprawy w postępowaniu głównym. Na podstawie tego artykułu „dłużnik musi zwrócić kwotę otrzymaną jako pożyczkę i jest zobowiązany do zwrotu tej kwoty wyłącznie w walucie użytej w momencie płatności”. Sąd ten uznał ponadto art. 1578 rumuńskiego kodeksu cywilnego za przepis ustawowy o charakterze względnie obowiązującym, czyli znajdujący zastosowanie do umów kredytu, jeżeli strony nie dokonały odmiennych uzgodnień.
- 31 W związku z tym, ponieważ zdaniem sądu odsyłającego postanowienie warunków ogólnych, którego nieuczciwy charakter jest podnoszony przez powodów w postępowaniu głównym, odzwierciedla przepis prawa krajowego, który ma charakter względnie obowiązujący, jest on objęty wyłączeniem przewidzianym w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13.
- 32 Sąd odsyłający wskazuje jednak, że w rumuńskiej wersji językowej w brzmieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 posłużono się wyrażeniem „normă obligatorie” („norma obligatoryjna”), podczas gdy wersja francuska posługuje się pojęciem „disposition impérative” („przepisu obowiązującego”).

W przeciwieństwie do terminu „obowiązujący”, który wyklucza przepisy o charakterze względnie obowiązującym, termin „obligatoryjny” obejmuje takie przepisy. Należy zatem ustalić, która wersja językowa jest prawidłowa, opierając się na celu i zadaniach tej dyrektywy.

- 33 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału sformułowania użytego w jednej z wersji językowych przepisu prawa Unii nie można traktować jako jedynej podstawy jego wykładni lub przyznawać mu w tym zakresie pierwszeństwa względem innych wersji językowych. Przepisy prawa Unii należy bowiem interpretować i stosować w sposób jednolity w świetle wersji sporządzonych we wszystkich językach urzędowych Unii. W przypadku wystąpienia rozbieżności między różnymi wersjami językowymi tekstu aktu prawnego Unii lub jeśli pozostają wątpliwości, dany przepis należy interpretować z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego stanowi część (wyroki: z dnia 15 listopada 2012 r., *Kurcums Metal*, C-558/11, EU:C:2012:721, pkt 48; z dnia 15 października 2015 r., *Grupo Itevelesa e.a.*, C-168/14, EU:C:2015:685, pkt 42).
- 34 Jak wskazano w pkt 25 niniejszego wyroku, sformułowanie „obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze” w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 obejmuje w świetle motywu trzynastego tej dyrektywy również zasady względnie wiążące, to znaczy takie, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami, w sytuacji gdy nie dokonano żadnych innych uzgodnień. Tymczasem z tego punktu widzenia przepis ten nie dokonuje żadnego rozróżnienia z jednej strony pomiędzy przepisami, które mają zastosowanie niezależnie od wyboru umawiających się stron, i z drugiej strony przepisami dyspozytywnymi.
- 35 W tym względzie z jednej strony okoliczność, że można odstąpić od dyspozytywnego przepisu krajowego, jest bez znaczenia dla weryfikacji, czy warunek umowny odzwierciedlający taki przepis jest wyłączony na podstawie art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 z zakresu stosowania tej dyrektywy.
- 36 Z drugiej strony fakt, że warunek umowny odzwierciedlający jeden z przepisów, o których mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, nie był indywidualnie negocjowany, nie ma wpływu na jego wyłączenie z zakresu stosowania tej dyrektywy. Zgodnie bowiem z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 brak indywidualnych negocjacji jest przesłanką dotyczącą wszczęcia kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru warunku, która to kontrola może mieć miejsce jedynie w przypadku, gdy warunek umowny nie jest objęty zakresem stosowania tej dyrektywy.
- 37 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny, który nie był indywidualnie negocjowany, lecz odzwierciedla zasadę, która zgodnie z prawem krajowym znajduje zastosowanie między umawiającymi się stronami, z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień w tym zakresie, nie jest objęty zakresem stosowania tej dyrektywy.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

- 38 Ponieważ sąd odsyłający uważa, że rozpatrywany w postępowaniu głównym warunek umowny odzwierciedla przepis krajowy uznany za dyspozytywny, z powyższych rozważań wynika, że nie jest on objęty zakresem stosowania dyrektywy 93/13 na podstawie jej art. 1 ust. 2. W konsekwencji nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytania drugie i trzecie.

W przedmiocie kosztów

- ³⁹ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 1 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny, który nie był indywidualnie negocjowany, lecz odzwierciedla zasadę, która zgodnie z prawem krajowym znajduje zastosowanie między umawiającymi się stronami, z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień w tym zakresie, nie jest objęty zakresem stosowania tej dyrektywy.

Podpisy